

Specifikacije za učni korpus: lematizacija in MSD

v2.0, Razvoj slovenščine v digitalnem okolju, 25. februar 2023

Peter Holozan, Simon Krek, Matej Pivec, Simon Rigač, Simon Rozman, Aleš Velušček, Eva Pori, Špela Arhar Holdt

Avtorstvo izvirne različice smernic: Peter Holozan, Simon Krek, Matej Pivec, Simon Rigač, Simon Rozman, Aleš Velušček

Nadgradnja v v2.0: Špela Arhar Holdt, Eva Pori

1 Uvod

Specifikacije za učni korpus so izvirno nastale v okviru projekta [Sporazumevanje v slovenskem jeziku](#) in sledijo sistemu označevanja korpusov, razvitih v okviru projekta [Jezikoslovno označevanje slovenščine](#). S pomočjo specifikacij je bil pripravljen učni korpus ssj500k ([Krek et al. 2020](#)), ki je strojno označen in ročno pregledan na različnih nivojih.

V projektu [Razvoj slovenščine v digitalnem okolju](#) učni korpus ssj500k nadgrajujemo, da bo v končni obliki obsegal milijon pojavnic. Pri pregledovanju oznak sledimo izhodiščnim smernicam za označevanje lem in oblikoskladnje JOS ([Holozan et al. 2008](#)), ki so na določenih mestih dopolnjene in oblikovno preurejene. Novost je podrobna členitev poglavij, ki omogoča lažje referiranje na posamezna pravila, dodali smo tudi nove zglede in natančneje ubesedili za označevalce težja mesta ([Pori et al. 2022](#)).

Pri označevanju oblikoskladnje uporabljamo trenutno ažurni nabor oblikoskladenjskih oznak za slovenščino [MULTEXT-East v6](#). Nabor oznak in sistem označevanja je (že od začetka razvoja) prilagojen strojnemu označevanju besedil, zato lahko prihaja do razlik med razumevanjem jezikoslovnih kategorij v obstoječih jezikovnih virih (SSKJ, Slovenski pravopis 2001) in pravili v smernicah. V primeru nejasnosti in dvomov med označevanjem se posvetujemo z ekipo.

Pregledovanje oznak poteka v okolju Google Sheets. Postopek dela je predstavljen ločeno.

2 Označevanje samostalnikov

2.1 Nabor oznak MSD

Atributi in vrednosti za samostalnik: <http://nl.ijs.si/ME/V6/msd/html/msd-sl.html#msd.N-sl>.

2.2 Občna imena

2.2.1 Splošna načela lematizacije

Pri občnih imenih je lema načelno pisana z malimi črkami. Tudi merske enote lematiziramo z malimi črkami. Izjema so posamezne črke, pri katerih lema sledi izkazani obliki.

- Za 4 osebe potrebujemo: 1 **kg** [kg, Somei] manjših lignjev
- V hali **B** [B, Somei] na sejmišču Golovec bo Celje kmalu dobilo mestno savno.
- Glej tudi Enloe (1983a, **b** [b, Somei]).

2.2.2 Glagolniki

Glagolnike označujemo kot samostalnike.

- tudi nasvet o **soljenju** [soljenje, Sosem] zelja za **kisanje** [kisanje, Sosem] sem povzela s seminarja

2.2.3 Posamostaljeni pridevniki

Posamostaljene pridevnike označujemo kot pridevnike, ne kot samostalnike (4.11.2). Izjema je lema *moški*, kjer kljub prekrivni paradigmi ločimo med pridevnikom in samostalnikom.

- Poudarek bo veljal razvoju gospodarstva, da bo **mladim** [mlad, Ppnmmd] omogočena zaposlitev.
- Tehnice – **moški** [moški, Sommi] in ženske – so zelo ponosni na svoje kulinarčne sposobnosti.
- Tako so nas s projekcijskega platna v začetku pozdravili ženski in **moški** [moški, Ppnmmi] obrazi.

2.2.4 Živost

Živost označujemo samo pri samostalnikih moškega spola, kadar se pojavljajo v ednini v tožilniku.

2.3 Osebna in zemljepisna lastna imena

2.3.1 Splošna načela lematizacije

Kadar je v besedilu samostalnik, ki ga prepoznamo (iz oblike, konteksta, splošnega znanja) za osebno ali zemljepisno ime, ga vedno označimo kot lastnoimenski samostalnik in ohranimo v lemi veliko začetnico. Kadar je osebno ali zemljepisno lastno ime prekrivno z občnim samostalnikom, je lema pri tovrstnih lastnih imenih torej pisana z veliko začetnico, pri občnih pa z malo. Pozor: to pravilo se razlikuje od pravila, ki ga uporabljamo pri stvarnih lastnih imenih (2.4.1).

- Zgodba pripoveduje, da je bil neki **mlinar** [mlinar, Somei] nad velikimi novimi davki tako užaljen, da je kalifa ubil.
- trenutno najstarejši kaveljc je 80-letni Boris **Mlinar** [Mlinar, Slmei], ki je tudi častni član

društva

2.3.2 Oblike z velikimi in malimi črkami

Oblike, v katerih se pojavljajo tako velike kot male črke, lematiziramo po pravilu "ObLika -> Lema".

- šef obveščevalne službe ameriškega generala **McArthurja** [Mcarthur, Slmer] na Japonskem
- Zbližala sva se ob neodvisnosti **BiH** [Bih, Slzer].
- **SLOVENIJA** [Slovenija, Slzei]: Mavrič 5.0, Knavs 4.5, Bulajič 4.0, Cesar 4.0, Karič 4.0

2.3.3 Dvourni spol osebnih imen

Če iz sobesedila ni razvidno, katerega spola je lastno ime, mu pripišemo moški spol.

- **Saša** [Saša, Slmei] ne reagira.

2.3.4 Samostalniški ženski priimki

Ženskim priimkom, ki so v samostalniški obliki, pripišemo ženski spol, za razliko od enakopisnih moških priimkov, ki imajo oznako za moški spol. Priimke, ki so po obliki enaki svojilnim pridevnikom, označujemo kot pridevnik ([4.11.4](#)).

- Čajanko je obiskala tudi Helena **Blagne** [Blagne, Slzei] **Zaman** [Zaman, Slzei].
- **Blagnetova** [Blagnetov, Psnzei] jo opisuje kot "odlično, zelo trendovsko pesem".

2.3.5 Pridevniški priimki

Kot lastnoimenske samostalnike obravnavamo (običajno ruske in podobne) priimke in njihove (za slovenščino morfološko ustrezne) različice za ženski spol. Na drugi strani pa primere tipa *Veliki*, *Medičejska* ipd. obravnavamo kot pridevnike. Tudi priimke, ki so po obliki enaki svojilnim pridevnikom, označujemo kot pridevnik ([4.11.4](#)).

- Dvojnost in ambivalentnost sta temeljni značilnosti likov **Dostojevskega** [Dostojevski, Slmer]
- Poleg **Matuszewske** [Matuszewska, Slzer] in Frešerjeve je bila med najboljšimi.
- To je bila znamenita Katarina **Medičejska** [medičejski, Ppnzei] že pred veliko stoletji.

2.3.6 Množinska zemljepisna imena

Množinska zemljepisna imena lematiziramo z množinsko lemo. Tako npr. ločimo med mestom *Jesenice* (lema: Jesenice) in potokom *Jesenica* (lema: Jesenica), *Goriškimi Brdi* (lema: Brda) in *Brdom pri Kranju* (lema: Brdo), *Gorenjci* kot prebivalci pokrajine (lema: Gorenjec) in *Gorenjci* kot vasjo (lema: Gorenjci).

2.3.7 Tip "Japonsko"

Zemljepisnim lastnim imenom z ženskim in srednjim spolom dodajamo ustrezno lemo:

- Razstava bo letos gostovala še v Mehiki, ZDA, **Japonski** [Japonska, Slzem], Finski in Južni Afriki
- Po avanturi na **Japonskem** [Japonsko, Slsem] ste ponovno nosili majico Maribora.

2.3.8 Poslovne cone, stanovanjska naselja

Imena poslovnih con, stanovanjskih sosesk in kompleksov, počitniških naselij ipd. so blizu zemljepisnim imenom, čeprav so tudi stvarna. Načelno jih obravnavamo kot zemljepisna oz. se posvetujemo.

- Dokončanje komunalne ureditve Industrijsko poslovne cone **Brezina** [Brezina, Slzei] se predvideva v maju prihodnjega leta.

2.3.9 Večbesedna zemljepisna imena

V primeru, da je kateri od samostalnikov v zvezi pisan z malo (*Limbarska gora, Črni vrh*), ohranimo zapis z malo. Tudi če gre za pravopisno napako v izhodiščnem zapisu, je ne popravljamo. Pridevniki, ki so del večbesednih zemljepisnih lastnih imen, so obravnavani v (4.9).

2.4 Stvarna lastna imena

2.4.1 Splošna načela lematizacije

Kadar je v besedilu samostalnik, ki ga prepoznamo (iz oblike, konteksta, splošnega znanja) za stvarno ime, ga lematiziramo z veliko začetnico samo, kadar nima prekrivne leme z občnim samostalnikom. Kadar je stvarno ime prekrivno z občnim samostalnikom, ga označimo za občni samostalnik in lema ima v tem primeru malo začetnico. Pozor: to pravilo se razlikuje od pravila pri osebnih in zemljepinsh imenih (2.3.1).

- Nastale so klasike Rozmarijin otrok, **Izganjalec** [izganjalec, Somei] duhov in slasher **Noč** [noč, Sozei] čarovnic.
- O tem, da so bile v **Iskri** [iskra, Somem] potrebne spremembe, so čivkali že vrabci na veji, pravi.
- Večino hrane kupimo v **Mercatorju** [Mercator, SImem] ali **Intersparu** [Interspar, SImem].

2.4.2 Oblike z velikimi in malimi črkami

Oblike, v katerih se pojavljajo tako velike kot male črke, lematiziramo po pravilu "ObLika -> Lema" oziroma "oBlika -> lema".

- **DeSUS** [Desus, Slmei] bo zato večji poudarek namenil neposrednemu stiku z volilci
- Gotovo pa bodo v Googlu pohiteli, ker novi **iPhone** [iphone, Somei] prihaja septembra

2.4.3 Prekrivno nesamostalniško besedišče

Kadar kot stvarno ime nastopa beseda, ki izvorno ni bila samostalnik, v imenu pa se obnaša samostalniško (prekrivni občni samostalnik torej v splošni rabi ne obstaja), jo označimo kot lastnoimenski samostalnik in pišemo lemo z veliko začetnico. Enako obravnavamo lastnoimenska kratična imena, dokler se v rabi pregibajo drugače od prekrivnega samostalnika. Če naletimo še na kak primer te vrste, se posvetujemo.

- V **Zaresu** [Zares, SImem] so prepričani, da jim bo s tožbo uspelo.
- Ne mineta niti dva meseca, da me prijazne urednice **Vzajemne** [Vzajemna, Slzer] ne opozorijo, naj v reviji ne »zganjam kake politike«.
- Iz **SOD-a** [SOD, Slmer] dodatnih pojasnil ni bilo.

2.4.4 Vozila

Znamke in modeli avtomobilov se v rabi pogosto pišejo z malo, zato z malo lematiziramo tudi ustrezajoča imena avtomobilskih proizvajalcev. Pravilo za lematizacijo z malo ne velja za druga vozila (letala, ladje itd.) in za serije oz. verzije avtomobilskih modelov.

- Vdrli so v **fiata** [fiat, Sometd], **punta** [punto, Sometd], **forda** [ford, Sometd], **fiesto** [fiesta, Sozet] in **renaulta** [renault, Sometd].
- In tako bo v resnici, zatrjujejo pri **Oplu** [opel, Somem].
- Darko Peljhan (**Mitsubishi** [mitsubishi, Somei] **Lancer** [lancer, Somei] **Evo** [Evo, Slmei] IX) je najhitreje začel reli v Mariboru, tretjo letošnjo preizkušnjo državnega prvenstva.

2.4.5 Osebna ali zemljepisna imena kot del stvarnih

Kadar se v večdelnem stvarnem lastnem imenu pojavljajo zemljepisna ali osebna lastna imena, le-ta označujemo kot lastnoimenske samostalnice skladno s pravili v (2.3).

2.5 Tujejezični samostalniki in zveze

2.5.1 Tujejezični občni samostalniki

Kot občni samostalnik označujemo tudi citatno pisane samostalnice iz drugih jezikov. Držimo se načela: karkoli je avtor besedila sklanjal kot slovenski samostalnik, uvrstimo med samostalnice.

- Če berete pričevanja, ki so bila zbrana v okviru "Preiskave Zimskega vojaka", se kljub vsem grozljivkam, **slasherjem** [slasher, Sommd], šokerjem, **splatterjem** [splatter, Sommd] in **snuffom** [snuff, Sommd], ki ste jih videli, še vedno zgrozite.

2.5.2 Tujejezična osebna in zemljepisna lastna imena

Če tujo besedo identificiramo za samostalnik in je iz sobesedila jasno, da gre za osebno ali zemljepisno ime, jo označimo kot lastnoimenski samostalnik, ne pa kot Nj. Kot lastnoimenske samostalnice označujemo tako poslovenjene različice zemljepisnih imen kot izvirne oz. tujejezične različice. Pri nejasnih primerih se posvetujemo.

- Francoski igralec **Gerard** [Gerard, Slmei] **Depardieu** [Depardieu, Slmei] je v **Cannes** [Cannes, Slmetn] prišel zaradi filma **Asteriks** [Asteriks, Slmei] in **Obeliks** [Obeliks, Slmei] proti **Cezarju** [Cezar, Slmed]
- Za Hrvate je **Beč** [Beč, Slmei], za Angleže **Vienna** [Vienna, Slzei], Francoze pa **Vienne** [Vienne, Slzei].

2.5.3 Tujejezične osebne in zemljepisne lastnoimenske zveze

Nekatera v rabi pogostejša večdelna zemljepisna imena označujemo kot samostalniška, čeprav izvirno ne vsebujejo le samostalnikov. Prve (v slovenščini nesklonljive) dele teh zvez označujemo kot imenovalnik ednine moškega spola. Pri nejasnih primerih se posvetujemo.

- Ivan skupaj z ženo Dagny živi v **New** [New, Slmei] **Hampshiru** [Hampshire, Slmem]
- V enem tednu sem se preselila v **Los** [Los, Slmei] **Angeles** [Angeles, Slmetn]

2.5.4 Tujejezična stvarna lastna imena

Kot samostalnice (in ne Nj) označujemo vse primere tujejezičnih stvarnih lastnih imen, ki jih avtor besedila pregiba kot slovenski samostalnik. Kot samostalnice označujemo tudi enobesedna poimenovanja, ki imajo potencial takšnega pregibanja, zlasti če gre za v rabi pogosta imena podjetij, organizacij in združenj, programske opreme in jezikov, borznih indeksov in podobno. Če sobesedilo ne pravi drugače, tem primerom pripišemo moški spol oz. se o rešitvi posvetujemo.

- Bean je v **Goldeneyu** [Goldeney, Slmem] prevaral Jamesa Bonda.
- Lahko zanikam, da bi bil kupec podjetje **Ensico** [Ensico, Slmei], lahko pa potrdim, da obstajajo ljudje, ki si želimo, da bi Krvavcu šlo dobro oziroma bolje.
- Na obrazu pa širok nasmeh, ki ga lahko pokaže samo ženska, ki jo je revija **Time** [Time, Slmei] razglasila za najboljšo ameriško igralko.

2.5.5 Tujejezične stvarne lastnoimenske zveze

Presojanje, ali posamezne dele tujejezičnega stvarnega imena umestiti med samostalnice ali Nj, je med najbolj kompleksnimi. Načeloma sledimo pravilom za enobesedna tuja stvarna imena (2.5.4), poleg tega pa se k umestitvi med Nj nagibamo, če: je zveza daljša od dveh besed; v rabi redka;

vsebuje dele, ki izvirno niso samostalniški; ni v angleščini. Dele zveze, ki so osebno ali zemljepisno lastno ime, umestimo med samostalnike.

- The [The, Nj] Life [Life, Nj] of [of, Nj] **Brian** [Brian, Slmei]
- je sprejela tudi svoj odgovor na dokument Evropske komisije The [The, Nj] role [role, Nj] of [of, Nj] universities [universities, Nj] in [in, Nj] the [the, Nj] **Europe** [Europe, Slmei] of [of, Nj] knowledge [knowledge, Nj]
- Policija še ni odkrila storilca, ki je 30. julija letos oropal banko **Hypo** [Hypo, Slmei] **Alpe** [Alpe, Slzmi] **Adria** [Adria, Slzei] na Slovenski cesti v Ljubljani.
- bi v naselje prišli tudi predstavniki **Amnesty** [Amnesty, Slmei] **International** [International, Slmei]

2.5.6 Prekrivnost z občnimi imeni

Pri tujih stvarnih imenih upoštevamo prekrivnost samostalnikov z občnoimenskimi (slovenskimi ali prevzetimi) besedami zlasti pri primerih tipa *leasing*, *consulting*, *holding*, ki so umeščeni v jezikovne priročnike kot občni samostalniki in v rabi pogosto nastopajo v tujejezičnih imenih sicer slovenskih podjetij.

- Druga dva partnerja sta madžarski MAV Cargo in slovaški **Trade** [Trade, Slmei] **Trans** [trans, Somei] **Invest** [Invest, Slmei].
- Občina je svoj delež zagotovila s finančnim najemom pri ljubljanskem **Reiffeisen** [Reiffeisen, Slmei] **Leasingu** [leasing, Somem].
- Zagrebačka **banka** [banka, Sozei] je prav tako izrazila zanimanje za jugoslovanski trg, na katerega namerava vstopiti sama ali skupaj s strateškim partnerjem.

2.5.7 Napake v lematizaciji

Pri pregledovanju strojno pripisanih oznak smo na lematizacijo tujih lastnih imen posebej pozorni, saj lahko vsebuje manj očitne napake. Lemo pripisujemo skladno s pravili za slovenščino oz. slovensko jezikovno rabo, ne glede na slovnične lastnosti tuje oblike.

- utiša medije in ustoliči generala **Liamina** [Liamine in ne *Liamin] Zerouala za predsednika
- Barva ozadja 32-bitnih **Windows** [Windows in ne *Window] 2000 je modra.

2.6 Kratična imena

2.6.1 Občnoimenske kratice

Pod občne samostalnike umeščamo tiste kratice, ki so nastale iz občnih poimenovanj, npr. *BDP* (bruto družbeni proizvod), *OŠ* (osnovna šola), *EP* (evropsko prvenstvo), tako tudi *KD*, *CSD*, *AMD*, *MePZ*, *TPC*, *SPO*. Ti akronimi so občni neglede na to, ali nastopajo samostojno ali kot del stvarnega lastnega imena. Enako obravnavamo tudi pogoste in prepoznavne občne primere tujega izvora, npr. *WAP*, *GPRS*, *USB*, *XML*, *URL*.

2.6.2 Simboli in merske enote

Simbole in merske enote tipa *CO₂*, *NaCl*, *m²* označujemo kot občne samostalnike.

2.6.3 Lastnoimenske kratice

Pod lastne samostalnike umeščamo tiste kratice, ki so nastale iz lastnih poimenovanj, npr. imena zemljepisnih oz. političnih enot: *EU*, *RS*, *ZR*; političnih strank: *CDU*, *SD*, *SDS*; podjetij in organizacij: *BBC*, *BTC*, *DURS*, *DZ*, *RTV*, *SFOR*; kratice zakonov: *ZDR*, *ZJU*, *ZSPJS* itd. Kot lastne označujemo tudi tiste kratice tujega izvora, pri katerih ni mogoče povsem nedvoumno presoditi, ali so občne ali lastne.

2.6.4 Različice, serije, izdaje

Kot lastno ime ne označujemo kratičnih poimenovanj, ki so del imen blagovnih znamk ali programskih orodij (običajno gre za različice, serije, izdaje ipd.): *M30X*, *pocketPC*, *palmOS*, *LX*, *DNKA*, (*F 650*) *CS*. Po večini te umeščamo med Neuvrščeno ([13.3](#)).

2.6.5 Lematizacija kratičnih imen

Pri občnih kraticah lema sledi obliki. Pri lastnih kraticah lema sledi obliki, razen pri imenih, ki so kombinacije velikih in malih črk. V tem primeru je lema pisana z začetnico, kot jo ima prva črka oblike, ostale črke v nizu pa so pisane z malo.

- v adaptiranih prostorih vrtca Ciciban in kasneje še v prizidku **OŠ** [OŠ, Sozer] Milana Šušteršiča
- ste vabljeni v prodajalno Müller v centru Ljubljane in v **BTC-ju** [BTC, SImem]
- Zbližala sva se ob neodvisnosti **BiH** [Bih, Slzer].

2.6.6 Prehajanje kratic med običajne samostalnike

Nekatere kratice, zlasti nečrkovalne (ki se izgovarjajo kot beseda, ne kot posamezne črke), prehajajo med običajne samostalnike, kar se kaže v načinu zapisovanja in pregibanja. Lemo pripišemo glede na izkazano vrsto rabe (kratično ali samostalniško).

- Zahtevala je umik Italije iz zveze **NATO** [NATO, Slmei]
- eden od kriterijev, ki jih je treba izpolniti za vstop v **Nato** [Nato, Slmetn]

2.6.7 Kratična imena s končnicami

Končnice, ki se pri pregibanju kratic izražajo s pomočjo vezaja, pri lematizaciji izpuščamo. Kadar pa je s pomočjo vezaja tvorjena nova beseda, ustrezno prilagojeni besedotvorni morfem vključimo kot del leme.

- Tamle prek ceste pa na tehničnih pregledih pri **AMZS-ju** [AMZS, SImem] zaklenejo ob 19.00 uri.
- Tudi **AMZS-jevci** [AMZS-jevec, Slmmi] si niso mogli privoščiti počitka, saj so na vlečna vozila naložili kar šestintrideset avtomobilov.

3 Označevanje glagolov

3.1 Nabor oznak MSD

Tabela atributov in vrednosti za glagol: <http://nl.ijs.si/ME/V6/msd/html/msd-sl.html#msd.V-sl>.

3.2 Vrsta

Pomožni glagol je samo glagol *biti*, bodisi kot glagol obstajanja ali v funkciji tvorjenja časov; ostale glagole označujemo kot glavne.

- Najpogosteje **je** [biti, Gp-ste-n] vir okužbe jagnjeta njegova mati.
- Predlog, ki bi na referendumu zmagal, potem ne **bi** [biti, Gp-g] **bil** [biti, Gp-d-em] nič več odvisen od dobre volje poslancev.

3.3 Glagolska oblika

3.3.1 Deležniki

Kot deležnike označujemo samo opisne deležnike na *-l* v funkciji tvorjenja časov. Trpne deležnike na *-n/-t* označujemo kot deležniške pridevnike.

- Pakistanski predsednik je **dejal** [dejati, Ggvd-em], da bi lahko njegova vlada **razmislila** [razmisliti, Ggdd-ez] o odnosih z Izraelom glede na zadnje premike v bližnjevzhodnem mirovnem procesu.
- Akumulator je zelo velik, saj je **oblikovan** [oblikovan, Pdnmein] tako, da lahko namesto njega vstavimo štiri običajne baterije.

3.3.2 Deležja

Deležja označujemo v okviru besedne vrste prislov.

- Ko ga mati objame in mu zapoje pesmico ali pove kratko zgodbo, **nevede** [nevede, Rd] otroku privzgaja občutek, da je to nekaj lepega.
- Ali se je, ne **meneč** [meneč, Rd] se za Vrano in Daniela, osredotočila na otroka pred seboj.
- **začenši** [začenši, Rd] z nenadnim spoznanjem, ki se je gotovo registriralo v Cauliffovih možganih

3.3.3 Pogojniki

Pogojnik označujemo samo pri obliki *bi* (glagol *biti*).

- Podobno **bi** [biti, Gp-g] lahko v splošnem označili tudi izvedbo v drugem delu koncerta, ko je bila na sporedu Mahlerjeva Simfonija št. 1 v D-duru.

3.4 Nikalnost

Lastnost nikalnosti imajo samo trije glagoli: *biti*,¹ *imeti*, *hoteti*. Nikalnost označujemo samo pri glagolskih oblikah sedanjika in prihodnjika, ne označujemo pa je pri neosebni glagolskih oblikah (deležniku, namenilniku in nedoločniku), pogojniki *bi* ter pri veledniku.

- Sicer pa **nisem** [biti, Gp-spe-d] edini Ljubljančan ali Olimpijin mož v moštvu.
- Nad natančnostjo izdelave **nimamo** [imeti, Ggnspm-d] pripomb.
- Mizice se **nočejo** [hoteti, Ggnstm-d] pogniti.

3.5 Vid

Glagolu *biti* ne pripisujemo vida.

3.6 Tip "recimo"

Primere, pri katerih so glagoli na prehodu v druge besedne vrste, npr. *denimo*, *recimo*, *prosim*, označujemo kot glagole oz. se posvetujemo o njihovi uvrstitvi.

- Stopi čez železniško progo in je že **denimo** [deti, Ggdvpm] v Delu.

¹ Pri glagolu *biti* je nikalnost označena tudi pri nestandardnih oblikah sedanjika, prihodnjika in tudi pogojnika, npr. *nebom*, *nebi*.

→ Vzemite si nekaj časa, **recimo** [reči, Ggdvpm] avgust in morda še september.

4 Označevanje pridevnikov

4.1 Nabor oznak MSD

Tabela atributov in vrednosti za pridevnik: <http://nl.ijs.si/ME/V6/msd/html/msd-sl.html#msd.A-sl>.

4.2 Vrsta

4.2.1 Vrste pridevnikov

Pridevniki so lahko treh različnih vrst:

- splošni (p): z *večjim* nožem, *zaporna* kazen, *kazenski* zakonik, *svetovna* javnost, nad *tragičnimi* prizori, kot *notranjo* zadevo, *vojaško* operacijo, *šiški* jug, za *naftne* pipe;
- deležniški (d): *predvidena* kazen, tako *imenovano*, *novoizvoljenega* predsednika, z akcijami, *uperjenimi* proti, med *ubitimi*, *prepovedanih* strank, strokovno *podprte* nasvete, o *uspelem* prebegu, *pridigana* moralna načela; *speč* klošar v travi, *trpeč* izraz, ima *izstopajočo* brčico, v jezerih in toplejših odsekih *tekočih* vod, v temnem mraku *grozeče* nevihte;
- svojilni (s): *Rozmarijin* otrok, *Tabithine* oči, *Learbrookovega* naročila, z *očetovim* dovoljenjem, brez *učiteljičine* pomoči.

4.2.2 Splošna svojina

Pridevnike, ki označujejo splošno svojino, npr. *državni denar* (= denar države), *cerkvena posest* (= posest cerkve), označimo kot splošne. Pridevnike na -ov/-ev ali -in načeloma označujemo za svojilne, tudi če pomensko izražajo splošno svojino:

- Ubrana in intonančno točna glasba zares prihaja iz korenin in **smrekovih** vej. = svojilni
- Začelo se je tavanje, napovedano v **torkovem** komentarju. = svojilni

4.2.3 Deležniški pridevniki

Kot deležniške pridevnike označujemo pridevnike, ki se končajo na -n, -č, -t in -l in besedotvorno izvirajo iz glagola. Značilno je, da imajo z izvornim glagolom bližnjo povezavo, kar se tiče vezljivosti, kolokabilnosti in podobnih odnosov. Hitri test za določanje deležniškosti pridevnika so pretvorbe, npr. *kršiti zakonodajo* -> *kršena zakonodaja*. V pomoč je tudi leksikon Sloleks.

- Ali obstaja kakšen poseben razlog za prehod od **trpeče** [trpeč, Pdnzer] Marije k lepotički?
- V dveh točkah je **kršen** [kršen, Pdnmein] zakon o gospodarskih družbah

Naslednje izjeme označujemo kot splošne pridevnike: (a) pridevnike, ki so tvorjeni iz zanikanih glagolov ali glagolskih zvez (npr. *nedokončan*, *nedovoljen*, *neizgovorjen*, *neizplačan*), (b) pridevnike, ki sicer izvirajo iz glagola, a izkazujejo primerniške in presežniške oblike (npr. *izkušen*) in (c) če je celotna paradigma deležniškega pridevnika homonimna paradigmi splošnega pridevnika (npr. *voden*, *ognjen*, *pisan*, *meden*, *presnet*).

- Močno žensko osebnost, ki ima zdrav, optimističen odnos do življenja, je Cankar najbolj natančno opisal v **nedokončanem** [nedokončan, Ppnmem] romanu Marta.
- je najbolje povprašati za nasvet **izkušnega** [izkušen, Ppnmet] ribiča ščukarja ali obiskati dobro založeno ribiško trgovino

→ Urškin program je ljudem **pisan** [pisan, Ppnmein] na kožo.

4.3 Stopnja

4.3.1 Nedoločena stopnja

Nedoločena stopnja (n) označuje pridevnike, ki niso stopnjevani, torej osnovne oblike. Stopnjevane oblike so primerniki (r) in presežniki (s).

4.3.2 Opisno stopnjevanje

Ker nas na ravni oblikoskladenjskega označevanja zanima vsaka beseda posebej, opisno stopnjevane pridevnike obravnavamo enako kot osnovne oblike. Stopnjevalni prislovi *bolj*, *najbolj*, *manj*, *najmanj* so obravnavani na poseben način.

→ za **bolj** [bolj, Rsr] **prijazen** [prijazen, Ppnmetn] jutri = *pridevnik je (samo) prijazen

4.3.3 Pridevniki brez stopnjevanja

Pri svojilnih in deležniških pridevniki je stopnja vselej nedoločeno, saj teh pridevnikov načeloma ne stopnjujemo. Če tak pridevnik izkazuje oblike za primernik ali presežnik, ga označimo kot splošni pridevnik oz. se posvetujemo.

4.3.4 Elativ

Elative označujemo kot nedoločene oblike.

→ spoznanje o pridnosti gospodinji, ki skrbijo za **prelep** [prelep, Ppnmetn] okras domala vsake hiše

4.4 Spol

Pridevniki so lahko moškega (m), ženskega (ž) ali srednjega (s) spola. Primere tipa *na tujem* umeščamo v srednji spol.

→ obdavčen pa bo tudi **na** [Dm] **tujem** [tuj, Ppnsem] prislužen denar = srednji spol

4.5 Število

Pridevniki so lahko v ednini (e), dvojini (d) ali množini (m).

4.6 Sklon

Pridevnikom določamo naslednje sklone: imenovalnik (i), roditeljski (r), dajalnik (d), tožilnik (t), mestnik (m), orodnik (o). Nekaj problematičnih primerov pri določanju sklona:

- Po hrbtu je rjavkasto **olivne** barve. = roditeljski
- Hrbtina plavut je razmeroma močno **zarezana**. = imenovalnik
- Po hrbtu je modrikaste barve, spodnji del bokov in trebuh sta **srebrna**. = imenovalnik
- Sama vrednost pa že spominja na **ameriških** 4,3 odstotka. = roditeljski
- Kaj bistveno **novega** ne more povedati. = roditeljski

4.7 Določnost

Pridevniki so lahko v določni (d) ali nedoločni (n) obliki. Določnost označujemo pri vseh treh vrstah pridevnikov ter samo pri pridevnikih moškega spola ednine v imenovalniku in tožilniku.

- sledil je **prelomni** [prelomen, Ppnmeid] korak
- Prve priprave na **državni** [državen, Ppnmetd] udar.

V pomoč je lahko spodnja tabela s tremi vrstami pridevnikov s pripadajočimi lemami in oznakami za določne in nedoločne oblike.

OBLIKA	LEMA	MSD	Sklon + živost sam. jedra
policistov	policistov	Psnmein	im.
policistov	policistov	Psnmetn	tož. + neživo jedro
policistovega	policistov	Psnmet	tož. + živo jedro
omenjen	omenjen	Pdnmein	im., nedoloč. oblika
omenjeni	omenjen	Pdnmeid	im., določ. oblika
omenjen	omenjen	Pdnmetn	tož., nedoloč. oblika + neživo jedro
omenjeni	omenjen	Pdnmetd	tož., določ. oblika + neživo jedro
omenjenega	omenjen	Pdnmet	tož. + živo jedro
gospodarski	gospodarski	Ppnmeid	im.
gospodarski	gospodarski	Ppnmetd	tož. + neživo jedro
gospodarskega	gospodarski	Ppnmet	tož. + živo jedro

4.8 Splošna načela lematizacije

Pridevnike lematiziramo v obliko za moški spol. Večina pridevnikov je lematiziranih z malo začetnico, izjeme so razložene v poglavju (4.9). Kadar se oblike pojavljajo pisane s samimi velikimi črkami ali v kombinaciji velikih in malih črk, jih lematiziramo z običajnim zapisom: male črke z bodisi malo ali veliko začetnico. Pri lematizaciji kratičnih poimenovanj sledimo pravilom v (2.6).

- **Svetovna** [svetoven, Ppnzei] gospodarska kriza trka tudi na naša vrata.
- In vsaj za te mite je odgovorno **Kopačevo** [Kopačev, Psnsei] ministrstvo.
- **DNEVNIKOVO** [Dnevnikov, Psnsei] BIOVREME
- Kot se bralci gotovo spomnijo, se je **DeSUS-ova** [Desus-ov, Ppnzei] zvezda vzpela ravno ob zadnjih lokalnih volitvah.

4.9 Velika in mala začetnica

4.9.1 Pridevniki iz osebnih in zemljepisnih lastnih imen

Če je svojilni pridevnik izvira iz osebnega ali zemljepisnega lastnega imena, ohranimo lemo z veliko začetnico. Izlastnoimenske pridevnike, ki se v rabi pišejo z malo ali so na prehodu v zapis z malo, ker niso v pomenu prave svojine, lematiziramo z malo.

- Celjska občina je prejšnji teden objavila razpis za najem vile v **Aškerčevi** [Aškerčev, Psnzem] 7 v Celju.
- Gre za zdravilo za zdravljenje **Parkinsonove** [parkinsonov, Psnzer] bolezni.
- Vsak večer posedati z zlato ribico in **rubikovo** [rubikov, Psnzet] kocko tudi ni nobeno življenje.

4.9.2 Pridevniki iz stvarnih lastnih imen

Pri pridevnikih iz stvarnih lastnih imen upoštevamo njihovo prekrivnost s pridevniki iz enakopisnih občnoimenskih samostalnikov. Če prekrivni izobčnoimenski pridevnik v rabi obstaja, primer lematiziramo z malo začetnico. Če je prekrivnost sistemsko sicer možna, vendar se v dejanski rabi ne pojavlja, ohranimo pridevnik pisan z veliko začetnico (npr. *Delov*: občni samostalni *delo* sicer obstaja, vendar nima v rabi realiziranih svojilnih pridevnikov).

- **Magov** [magov, Psnmein] novinar Silvester Šurla se je včeraj odzval vabilu
- vsi pa občudujejo njegovi operi Jevgenij Onjegin in **Pikova** [pikov, Psnzei] dama
- kot bo naslednjega dne zapisal **Delov** [Delov, Psnmein] poročevalec
- S tega stališča je polemika z **Mladininim** [Mladinin, Psnmeo] doktorjem sociologije že skorajda na robu smiselnega

4.9.3 Pridevniki na -ski, -ški kot del zemljepisnih lastnih imen

Če je del večbesednega zemljepisnega lastnega imena pridevnik na -ski, -ški, ga lematiziramo z malo. V imenih regij tipa *Kranjska*, *Štajerska*, *Primorska*, *Gradiška* gre za samostalnike, takrat je lema z veliko.

- V Vinski kleti **Goriška** [goriški, Ppnsmi] Brda zadovoljni s poslovanjem v minulem letu
- Črnivec je poleg prelaza Volovjek najsevernejši cestni prehod, ki povezuje **Kranjsko** [Kranjska, Slzet] in **Štajersko** [Štajerska, Slzet].

4.9.4 Splošni pridevniki kot del zemljepisnih lastnih imen

Če je del večbesednega zemljepisnega lastnega imena splošni pridevnik tipa *nov*, *spodnji*, ga lematiziramo z malo. Če pridevnik v splošni rabi ne obstaja, ga lematiziramo z veliko.

- Britanija, Avstralija in **Nova** [nov, Ppnzei] Zelandija so se z vsemi silami prizadevale, da bi Zimbabve začasno suspendirale iz članstva organizacije.
- Mlekarna Celeia iz **Arje** [Arji, Ppnzer] vasi je namreč edina domača mlekarna v večinski lasti zadrug.
- V mestu **Nižni** [Nižni, Ppnmeid] Novgorod je bilo že mračno, ko sta se dve skupini policistov ločeno pognali za roparji.

4.10 Tujejezični pridevniki in lastnoimenske zveze

Kot pridevnike (in ne Nj) označujemo vse primere tujejezičnih pridevnikov, ki imajo prekrivno lemo s slovenskimi splošnimi pridevniki in jih avtor besedila pregiba kot slovenski splošni pridevnik. Kadar je v besedilu tujejezični pridevnik, ki nima prekrivne leme s slovenskim splošnim pridevnikom, ga označimo kot Nj in lema je v tem primeru enaka obliki. Pri nejasnih primerih se posvetujemo. Prim. tudi (2.5).

- Podobno izjavo je dal Frattini v soboto v Trstu tudi za hrvaški časnik **Večernji** [Večernji, Nj] list.
- V cerkvi **Presveta** [presvet, Ppnzei] Bogorodica je sicer dopoldne potekal cerkveni obred.

4.11 Umestitev med pridevnike

4.11.1 Prilastkova in povedkovna raba

Pridevniki lahko nastopajo v prilastkovi in povedkovni rabi. Previdni smo na podobnost s prislovi, zlasti pri srednjem spolu. Za razliko med pridevniki in prislovi gl. tudi (5.5).

- Sledil je **prelomni** korak. = pridevnik kot levi prilastek

- Moj mož namreč uradno še ni **rehabilitiran**. = pridevnik kot povedkovo določilo
- Pogosto prihaja domov ves **blaten** = pridevnik kot povedkov prilastek
- **Pomembno**: preden dvignete roke ... = pridevnik kot povedkovo določilo; elipsa:
***pomembno je**, da preden dvignete roke ...

4.11.2 Posamostaljeni pridevniki

Posamostaljene pridevnike označujemo kot pridevnike, razen leme *moški*, ki jo glede na sobesedilo označujemo tudi kot samostalnik (2.2.3).

- ki resnično krepi občutek **neznane**ga [neznani, Ppnser] in **skrivnostne**ga [skrivnostni, Ppnser]
- Tako smo v veliki meri sami krivi za **dobro** [dober, Ppnset] in **slabo** [slab, Ppnset].
- Ker je bilo o njej **napisane**ga [napisan, Ppnser] že dovolj ...
- seznanjanje z **drugačnim** [drugačen, Ppnseo] pa utrdi strpnost

4.11.3 Pridevniške zveze z vezajem

Pri pridevniških zvezah z vezajem, kjer sta v priredju dve polnopolninski besedi, prvi del zveze označimo: (a) kot pridevnik v imenovalniku ednine srednjega spola, če prinaša vezni samoglasnik na -o-; (b) kot lastnoimenski samostalnik v imenovalniku ednine, kadar gre za lastno ime. Kadar okrnjeni prvi del sam na sebi ni beseda v rabi (npr. *anglo-*; *eno-*, *dvo-*), ga označimo z N.

- Razpravljali so o **slovensko** [slovenski, Ppnsei]-**italijanskih** [italijanski, Ppnmm] odnosih in položaju slovenske manjšine v Italiji.
- je računal vplive temperature na rentgenske uklonske vzorce kristalinskih trdnin (**Debye** [Debye, Slmei]-**Wallerjev** [Wallerjev, Ppnmei] faktor)
- Kdor si želi odprt avtomobil, lahko izbira med številnimi **dvo-**[dvo, N] in štirisedežnimi modeli.

4.11.4 Priimki, enaki svojilnim pridevnikom

Ženske priimke, ki so po obliki enaki svojilnim pridevnikom, obravnavamo kot pridevnike z lemo v moškem spolu. Prim. tudi (2.3.4) in (2.3.5).

- Strahotno žaluje za očetom, ji je rekla **Evansova** [Evansov, Ppnsei].
- Olga **Andrejeva** [Andrejev, Ppnsei] in Elena **Pankova** [Pankov, Ppnsei]

4.11.5 Nesklonljivi pridevniški prilastki

Nesklonljive pridevniške prilastke tipa *solo*, *neto*, *bruto*, ki se v rabi pojavljajo in pregibajo (tudi) kot samostalniki, obravnavamo kot samostalnike. Sicer jih označujemo kot pridevnike.

4.11.6 Beseda "sam"

Primer *sam* (-a, -o) označujemo kot pridevnik in ne zaimek.

- naj kar **sami** [sam, Ppnmmi] poiščejo vlagatelja
- Namesto kreme lahko **sami** [sam, Ppnmmi] pripravite mešanico.
- Čisto mogoče je tudi, da je Kajn v odgovor na božjo zavrnitev njegovega daru zavrnil in ubil **samega** [sam, Ppnmetn] boga in da je bog nemara to celo **sam** [sam, Ppnmei] želel.

4.11.7 Tip "majhen – mali"

Primer *majhen – mali* je specifičen, saj se od nedoločne oblike določna oblika razlikuje v vseh oblikah (za vse spole in sklone). Lema naj sledi izraženi obliki, torej *majhen* → lema: majhen in *mali* → lema: mali.

5 Označevanje prislovov

5.1 Nabor oznak MSD

Tabela atributov in vrednosti za prislov: <http://nl.ijs.si/ME/V6/msd/html/msd-sl.html#msd.R-sl>.

5.2 Splošna načela lematizacije

Vse prislove lematiziramo z malo, razen prislovov, ki imajo strukturo kratičnega imena s končnico, takrat lema sledi splošnim pravilom o kratičnih imenih s končnico (2.6.7).

- Ognjeni zublji so se **hitro** [hitro, Rsn] razširili na bližnjo stanovanjsko hišo in v celoti uničili leseno ostrešje.
- menedžerji modrih oblek so ljudje, ki so navzven, "**PR-ovsko**" [PR-ovsko, Rsn] močni

5.3 Deležja

V kategorijo deležje načeloma načeloma uvrščamo vsa slovenska deležja. Deležja določamo s pomočjo naslednjih kriterijev: vprašalnice "Kako (se nekaj dogaja)?"; predvidljive oblike; izražanja hkratnosti dogajanja (*shiramo, medtem ko čakamo; opravljam delo, medtem ko stojim*).

- medtem ko se **tepežkajoč** in **predeč** maščuje svojim morilcem = deležje na -č
- kmetje pa lahko, **čakaje** na miloščino, le shiramo = deležje na -aje
- Ob odprti strehi lahko krmar svoje delo opravlja **stoje**, v salonu pa je več svetlobe. = deležje na -e
- To rekši je usekal predikanta s pestjo po obrazu, da je bil takoj ves krvav = deležje na -ši

Previdnost je potrebna pri tistih besedah, ki so se bolj ali manj poslovile od svoje glagolskosti: ne izražajo hkratnosti dogajanja, imajo pa še vedno deležijsko obliko. To niso deležja.

- lahko celo slikajo s petmetrskim pitonom, ki je **baje** popolnoma nenevaren, razen če ste rejena podgana = členek
- Kot podružnica globalne korporacije je Unilever Slovenija tudi **glede** izobraževanja vezan na centralo. = predlog

5.4 Stopnjevalni prislovi

Stopnjevalni prislovi *bolj/najbolj* ter *manj/najmanj* imajo leme *bolj/najbolj*, *manj/najmanj* ter so označeni kot Rsr oz. Rss. Enako označujemo tudi prislove: *največkrat*, *najprej*, *raje/najraje* in *več/največ*.

- Pobočje je bilo čedalje **bolj** [bolj, Rsr] strmo.
- Vse **več** [več, Rsr] je ledu po žlebovih.
- Zanimajo ga vsi zvoki, **najraje** [najraje, Rss] pa ima igračke, ki piskajo, igrajo, cvilijo ...

5.5 Ločevanje pridevnikov od prislovov

5.5.1 Pridevniški niz

Če beseda v pridevniškem nizu določa samostalnik, je običajno pridevnik, če določa pridevnik, je prislov.

- Zakon o industrijski lastnini, **uradno** prečiščeno besedilo = prislov (kako prečiščeno? – uradno, z uradne strani); če bi šlo za pridevnik, ki tvori s samostalnikom zvezo *uradno besedilo*, bi se zveza glasila *prečiščeno uradno besedilo*, ker vrstni pridevniki v nizu nastopajo bliže samostalnika kot kakovostni.
- Večji osebki imajo **značilno** podaljšano plavutnico = prislov (kako podaljšano? – značilno, tipično); gre za zvezo, ki se v biologiji pogosto pojavlja in pomeni, da je plavut tipično podaljšana, ne pa, da je plavut sama po sebi tipična oz. značilna.
- da je na nasprotni strani stalo **neizkušeno** igralsko moštvo, ki pa ima svetlo prihodnost. = pridevnik (kakšno moštvo? – neizkušeno in igralsko)

5.5.2 Povedkovo določilo

Če beseda stoji ob polnopomenskem glagolu, jo navadno obravnavamo kot prislov, če stoji ob nepolnopomenskem glagolu, pa kot pridevnik. Pri odločanju glede povedkovih določil si lahko pomagamo z naslednjim pravilom: Če je dvoumna beseda v vlogi povedkovega določila iz stavka izpustljiva, je prislov, če ne, pa pridevnik. Za ločevanje pridevnikov in prislovov glej tudi poglavje [\(4.11.1\)](#).

- **Mogoče** [mogoče, Rsn] ste ga vznemirili.
- O tem ni **mogoče** [mogoč, Ppnsei] sklepati.
- vojaške sile bodo posredovale, če bi bilo **potrebno** [potreben, Ppnsei]
- Po drugi strani pa je **težko** [težek, Ppnsei] gledati vse to, kar se dogaja okoli nas

Kadar sta v vlogi povedkovega določila besedi *lahko* ali *treba*, ju vedno obravnavamo kot prislov.

- Te modele je **treba** [treba, Rsn] potem le malenkostno prilagoditi posameznim sistemom, trdijo pri IBM.
- Njegovo delovno mesto bi **lahko** [lahko, Rsn] primerjali s položajem pripravnika v slovenski državni upravi.

5.5.3 Tip "na novo"

V prislovnih zvezah tipa *na novo*, *na hitro*, *po starem* obravnavamo nepredložni del zveze kot pridevnik in ne kot prislov.

- Treba jo je bilo **na** [na, Dt] **nov** [nov, Ppnset] interpretirati.
- Če bi se **na** [na, Dt] **hitro** [hiter, Ppnset] ozrl, bi videl, da ga zasledujejo.
- oziroma na Jermanovih vratih, kot je sedlu med Brano in Planjavo ime lepo **po** [po, Dm] **starem** [star, Ppnsem]

5.6 Druge dileme umeščanja med prislove

5.6.1. Vprašalnice

Vprašalnice obravnavamo kot prislove, tudi kadar se pojavljajo na mestu veznika.

- ker ne vemo, **kako** [kako, Rsn] bi drugače dosegli spremembe

5.6.2 Prislov v povedni rabi

Prislov v povedni (brezosebni) rabi obravnavamo kot prislov. Po Slovenskem pravopisu je povedkovnik, vendar po tem označevalnem sistemu povedkovnika ne označujemo.

- **Gledano** [gledano, Rsn] skozi zgodovino so se prizorišča spreminjala tako kot vse drugo.

5.6.3 Tip "rad"

Primere *rad*, *rada*, *rado* uvrščamo med prislove, z lemo *rad*.

→ a je – kot se **rado** [rad, Rsn] dogaja – ostal v pomnilniku mojega računalnika

5.6.4 Tip "lahko"

Besedo *lahko* lematiziramo v prislov *lahko* in ne v glagole *moči* ali *smeti*.

→ Ko boste plačevali, se **lahko** [lahko, Rsn] zanesete na Nokijino denarnico.

5.6.5 Težji primeri

Po posvetu so bili med prislove umeščeni tudi naslednji posamezni primeri:

- boste vsako jutro potrebovali dobre **pol** ure, da jih boste oblikovali v popolno ravno pričesko = prislov
- Vetra ni dobesedno **nič**. = prislov
- Devetletko naj bi **jeseni** poskusno uvedli na 46 šolah.= prislov
- **Tako** ali **tako** se moram vrniti. = prislov
- Zmerno pitje alkohola zmanjšuje tveganje za infarkt **približno** za tretjino. = prislov
- Komaj so se posamezni igralci vživeli v igro, pa so se **spet** razšli. = prislov
- Imeti **prav**. = prislov
- Invencija je v ZDA **naravnost** kultno razvita. = prislov

6. Označevanje zaimkov

6.1 Nabor oznak MSD

Tabela atributov in vrednosti za zaimke: <http://nl.ijs.si/ME/V6/msd/html/msd-sl.html#msd.P-sl>.

6.2 Nabor zaimkov

Kot zaimke označujemo le pojavnice v okviru osnovnih oblik (lem), ki so navedene v leksikonu Sloleks.

Vsi vprašalni zaimki, ki so po obliki enaki bodisi nedoločnim ali oziralnim, so označeni kot vprašalni, ne glede na njihov pomen ali vlogo: (a) nedoločni: *čigav, kaj, kak, kakošen, kakov, kakšen, kdo, kolik, koliker, kolikšen* in (b) oziralni: *kateri, koji*.

Pri zaimkih z določno-nedoločnim parom v imenovalniku ednine je lema enaka imenovalniški obliki le pri določni obliki (oblika: *nek* -> lema: *nek*; oblika: *neki* -> lema: *neki*), pri ostalih oblikah je nedoločna (*nek, enak*).

CELOSTNI	KAZALNI	NIKALNI	OSEBNI	OZIRALNI	POVRATNI
oba	oni	nič	čezme	čigar	čezse
obadva	onile	nihče	jaz	čigarkoli	medse
oboj	ta	nikak	jest	čigarsižebodi	nadse
	tadva	nikakršen	medme	čigaver	nase
obojen	taisti	nikakšen	nadme	čigaverkoli	obse
<u>ves</u>	tak	nikdo	name	čigavršen	podse
vsak	takisti	nikogaršen	obme	čigavršnji	predse

vsakateri	takle	nikogaršnji	on	kakrššen	se
vsakdo	takošen	nobeden	podme	kakrššenkoli	skozse
vsakogaršen	takov	noben	pome	kakrššensizebodi	svoj
vsakogaršnji	takšen		predme	kar	vase
vsakrššen	takšenle		skozme	karkoli	zase
vsakteri	tale		ti	karsibodi	
	talele		vame	karsizebodi	
	tisti		zame	katerikoli	
	tistile			katerisibodi	
	tolik			kdor	
	toliker			kdorkoli	
	tolikšen			kdorsibodi	
	tolikšnji			kdorsizebodi	
	toti			kolikrššen	
SVOJILNI	VPRAŠALNI	NEDOLOČNI			
moj	čigav	bogsigavedikakšen	kdovekakšen	marsikdo	nekolik
najin	<u>kaj</u>	bogvedikaj	kdovekateri	mnog	nekolikšen
naš	kak	bogvedikateri	kdovekdo	mnogokaj	nekolikšnji
njegov	kakošen	bogvekaj	kdovekolik	mnogokateri	nekov
njen	kakov	bogvekakšen	malokaj	mnogokdo	nekšen
njihen	kakšen	bogvekateri	malokak	negdo	premarsikateri
njihnji	kateri	bogvekolik	malokakšen	nek	premnog
njihov	kdo	bogvekolikšen	malokateri	nekaj	prenekaj
njun	koji	enak	malokdo	nekak	prenekateri
tvoj	kolik	enaki	marsičigav	nekakov	prenekdo
vajin	koliker	enakšen	marsikaj	nekakšen	redkokateri
vaš	kolikšen	isti	marsikak	nekateri	redkokdo
		kdovekaj	marsikakšen	nekdo	
		kdovekak	marsikateri	neki	

6.3 Ločevanje zaimkov od prislovov

6.3.1 Vprašalni prislovni zaimki

Prislovne vprašalnice oz. vprašalni prislovni zaimki so vedno označeni kot prislovi: *čemu, kako, kam, kdaj, kje, kod, kolikič, koliko, kolikokrat, počemu, zakaj*. Kot prislovi so označeni tudi drugi prislovni zaimki: *toliko, kdovekoliko, količkaj, kolikanj* itd.

6.3.2 Beseda "kaj"

Sledijo primeri rabe besede *kaj*, ki jih označujemo kot zaimek.

- je neumno plačevati za **kaj** takšnega = zaimek
- bodo vsaj imele **kaj** od nje = zaimek
- s katerim se **kaj** spravi v premikanje = zaimek
- **Kaj** takega pa še ne! = zaimek
- Če bo **kaj** narobe, pokličita policijo. = zaimek
- Zato je vprašal, **kaj** mu ima ponuditi naš prijatelj = zaimek
- V tistem času se mi ni zdelo, da bi bilo v njem kaj tudi zame. = zaimek

Sledijo primeri, ki jih označujemo kot prislov. V Slovenskem pravopisu so tovrstni primeri lahko umeščeni tudi med prislovne zaimke ali sovsebniki nikalni členek (s *še*le).

- Kako je **kaj** tam spodaj? = prislov (v vprašalnih stavkih, posplošuje vprašanje)
- pogledov na dogodke niso mogli vsiliti niti, **kaj** šele socialdemokratski Gerhard. = prislov (po SP sovsebniki nikalni členek)
- ne zna pošiljati faksa, stvar je velika in ne gre v žep, kot telefon pa ni nič **kaj** prida = prislov (po SP prislovni zaimek)
- Pred tekmo smo upali, da bomo dosegli **kaj** več. = prislov (po SP prislovni zaimek)

6.3.3 Beseda "nič"

Sledijo primeri rabe besede *nič*, ki jih označujemo kot zaimek. O sklonu zaimka se podobno kot pri besednih števnikih nad *štiri* odločamo glede na vezljivost glagola.

- **nič** slabega ni, če se znotraj vlade pojavljajo = zaimek Zl-sei
- delala, kot da se **nič** ne vidi = zaimek Zl-set
- moja skupina nima **nič** z mamili = zaimek Zl-set
- O tem problemu še nisem **nič** slišal = zaimek Zl-set
- Vozil je na vse ali **nič**. = zaimek Zl-set

Sledijo primeri, ki jih označujemo kot prislov. Gre za primere, ko *nič* nastopa z mernima *bolj/manj* in podobnimi prislovi, s *prav*, včasih tudi samostojno.

- razprave v parlamentu ne bodo **nič** manj burne = prislov
- kot telefon ni **nič** kaj prida = prislov
- porabništva ni **nič** teže pojasniti kot = prislov
- Vas ni prav **nič** strah? = prislov
- Trdi, da je do zdaj prejela samo 500 evrov potnih stroškov, nagrade pa **nič**, ker je v postopku pritožba. = prislov

6.3.4 Beseda "ves" (zaimek) proti "vse" (prislov)

V oblikah zaimka *ves* se meša vrsta kategorij. Ker od avtomatskega označevanja ne moremo pričakovati zelo subtilnih zmožnosti razlikovanja, se osredotočamo na večjo razliko med prislovom (Rnn), ki ima lemo *vse* in celostnim zaimkom (Zc.*), ki ima lemo *ves*. Znotraj zaimka se naslanjamo predvsem na oblike. Med celostnim količinskim zaimkom (SP), ki je večinoma levi prilastek (*vsí umazani avtomobili*) in celostnim mernim (SP), ki je desni (*avtomobili, vsi umazani*), ne razlikujemo. Količinski zaimek ima samo množino, merni celo paradigmo. Temu je pridružen še celostni zaimek nečloveškosti (SP) - npr. *vse je bilo v redu*, ki ima oblike srednjega spola in samo ednino. Če bi želeli razlikovati med vsemi tremi podkategorijami, bi moral imeti merni lemo *ves*, količinski lemo *vsí* in "nečloveški" lemo *vse*. Po sistemu *vse* skupaj pa združujemo pod lemo *ves*, pri čemer pa nastane dilema, ali "nečloveškega" interpretiramo kot elipso "količinskega" = *da pove vse // da pove vse* (*stvari, glasove, besede*). V prvem primeru bi bila oznaka Zc-set, v drugem bi imeli Zc-mmt/Zc-zmt. Skušamo ostati čim bolj konsistentni, zato ga opredeljujemo s prvo možnostjo: Zc-set.

- V neki reklami sem prebrala nekaj, kar mislim, da pove **vse**. = zaimek, lema: ves
- Za rakom na materničnem vratu zboleva **vse** več žensk = prislov, lema: vse
- je bil **vse** počasnejši = prislov, lema: vse
- **vse** do konca 90. let je živela ideja = prislov, lema: vse

6.4 Sklon osebne zaimka pri količinskih zvezah

Pri določanju sklonov osebne zaimka *jih* je pri količinskih zvezah potrebna previdnost, kadar gre za zvezo *koga/česa je koliko*, torej za roditeljsko (in ne tožilniško) obliko zaimka.

- V Sloveniji je skupaj 8 sortirnih strojev, od tega **jih** [on, Zotmmr--k] je 6 v lasti večjih posestev, eden je v lasti zadruga in le eden v lasti kmetije.
- skupaj s petkovim prvim državnim srečanjem mladih raziskovalcev, bilo **jih** [on, Zotmmr--k] je več kot 400

7 Označevanje števnikov

7.1 Nabor oznak MSD

Tabela atributov in vrednosti za števniki: <http://nl.ijs.si/ME/V6/msd/html/msd-sl.html#msd.M-sl>.

7.2 Splošna načela lematizacije

Pri lematizaciji velja splošno načelo, da je oblika lematizirana z malimi črkami. Izjeme, pri kateri se velikost črk ohrani, so rimski števniki (*IX* → *IX*):

7.3 Števniki glede na zapis

7.3.1 Arabske in rimske številke

Kot arabske številke označimo cifre, pa tudi oznake za datum, rezultate, številke publikacij, številke za ure z dvopičjem/piko vmes in vsa druga arabska števila, ki nimajo "regularno" postavljene vejice in pike. Kot glavne arabske števnike označimo tudi tiste besede, pri katerih je okrajšava pomotoma pisana stično s števkjo (kadar je nedvoumno, da gre za števniki). Ostale kombinacije črk in številke označujemo kot samostalnik (2.6) ali neznano (13.3).

- v 8. mesecu brejosti prodam. Tel. **05** [05, Kag] / [/ , U] **763825** [763825, Kag].
- s predpisano količino soli (**1.7** [1.7, Kag] – [- , U] **2.0** [2.0, Kag] kg na **100kg** [100kg, Kag] zribanega zelja)

Kot rimske številke označujemo zapise z rimskimi oznakami za števila.

- Hrbtna plavut je razmeroma močno zarezana in ima **X** [Krg], **I** [Krg], 31 [Kag] plavutnic, repna plavut je vbočena, predrepna plavut pa ima **II** [Krg], 12 [Kag] plavutnic.

7.3.2 Besedni števniki nad štiri

Pri besednih števnikih nad štiri sta imenovalniška in tožilniška oblika prekrivni in težje ločljivi. Kadar besedni števniki skupaj s samostalnikom (navadno v rodilniku) nastopa v vlogi osebka, mu pripišemo imenovalnik. Kadar ta besedna zveza nastopa v vlogi predmeta, pripišemo tožilnik. Tožilnik pripisujemo tudi v vseh ostalih rabah, v katerih sklon ni določljiv iz oblike ali sobesedila.

- Jutri bo še **pet** tekem. = Kbg-mi
- Vsak dan si privoščite vsaj **pet** obrokov. = Kbg-mt
- terjajo od **dvajset** do **trideset** let = Kbg-mt
- pred **dvajset tisoč** leti = Kbg-mt
- prvi predor je bil dolg kakih **osem** metrov = Kbg-mt

7.4 Glavni in vrstilni števniki

7.4.1 Neopredeljene kategorije

Pri vrstilnih števnikih, kot tudi pri glavnih v arabskem/rimskem zapisu ne opredeljujemo spola, števila in sklona (npr. Kag). Pri besednih števnikih nad *pet* ne označujemo spola (npr. Kbg-md).

7.4.2 Razlike v zapisu leme

Posebna previdnost je potrebna pri ločevanju (a) vrstilnih števnikov, pisanih z besedo, kjer je lema vrstilni števniki, in (b) glavnih števnikov, kjer je lema moška oblika števnik.

- ko je osvojil **tretje** [tretji, Kbvset] mesto v svetovnem pokalu in mu sploh ni bilo potrebno v kvalifikacije
- Sejem knjig bosta spremljali **dve** [dva, Kbgzdi] razstavi.

7.4.3 Izražanje časa

Nekaj primerov za različne vrste izražanja časa.

- stanovalce pa so reševali na Šišenski cesti ob pol **osmih** [osem, Kbg-mr] zvečer
- Prvo pravilo zanje je: po **dvajseti** [dvajseti, Kbvzem] uri nič več hrane

7.5 Zaimkovni števniki

7.5.1 Besede "en", "drug", "drugi"

Med zaimkovne števnike spadata samo lemi *en* (ter varianta *eden*) ter *drug*, in sicer ne glede na to, ali je njun pomen v stavku zaimkovni ali števniki. (*En* je v tem primeru po pomenu glavni, *drug* pa vrstilni števniki.) Vse oblike, ki spadajo pod *drug*, *drugi*, imajo lemo *drug*, oblikoslovne oznake pa spremenimo v zaimkovni števniki.

- Lastnik je Morsu izročil obroček s tremi ključi: **enega** [en, Kbzmet] za sobo 27
- Valter kot **drugi** [drug, Kbzmeid] sin iz Janezovega že tretjega zakona res ni imel veliko možnosti za uspeh.
- da so ga mediji **drug** za **drugim** [drug, Kbzmeo] brez ovinkov obtožili in hkrati že obsodili

7.5.2 Beseda "poldrug"

Besedo *poldrug* označimo kot pridevnik, lema je *poldrug* in obliki *poldrug* ter *poldrugi* pri moškem spolu ednine imenovalnik in tožilnik imata lastnost "določnost".

- Bil je majhen možak, nič več kot za **poldrugi** [poldrug, Ppnmetd] meter ga je bilo.

7.6 Druge vrste števnikov

Med števnikih, ki pri označevanju vrste dobijo kategorijo "drugo", so predvsem množilni števniki (*enojen*, *dvojen*, *trojen*, *četveren*) in vrstilni ločilni števniki (*enoj*, *dvoj*, *troj*, *četver*).

7.7 Določnost

Kategorijo določnost opredeljujemo samo pri moškem spolu ednine v imenovalniku in tožilniku pri zaimkovnem števniki *drugi* in pri množilnih števnikih (ti imajo oznake, ki se začnejo na "Kbdrm").

- Pronukleusa se približata **drug** [drug, Kbzmein] drugemu in se zlijeta.
- **Drugi** [drug, Kbzmeid] je v tesni povezavi s prvim.

- Američana sta v svojem kratkem programu raje izvedla le en sočasni **dvojni** [dvojen, Kbdmetd] axel namesto trojnega toelopa.

7.8 Ločevanje števnikov od drugih besednih vrst

7.8.1 Posamostaljeni števniki

Posamostaljeni števniki, ki označujejo večkratnik od osnovnega števila (*tisoči, stotine, desetine*), so samostalniki. Lema je edninska (*desetina, stotina*), razen v primeru posamostaljenega števika *tisoči* in njegovih izpeljav, saj njihove paradigme niso prekrivne s paradigmo deleža (lema = *tisoči, stotistoči*).

- kjer so marca in aprila **stotisoči** [stotisoči, Sommi] Kurdov skušali pobegniti v Turčijo.
- V obdobju, ko je trg zasičen s **tisoči** [tisoči, Sommo] marketinških sporočil, je boj za pozornost kupcev neizprosen.

7.8.2 Ločevanje števnikov od pridevnikov in prislovov

Besede, ki označujejo kratnost, spadajo med pridevnike (*enkraten, dvakraten, trikraten*) ali prislove (*enkrat, dvakrat, trikrat*).

- pri **enkratnem** [enkraten, Ppnset] navoju z ročko
- Poleg tega rodiš dvakrat, morda **trikrat** [trikrat, Rsn] v življenju.

7.8.3 Števnik z vezajem

Kadar v kombinaciji števika z vezajem le-temu sledi sklonska končnica, označimo ta del kot N, sicer pa kot predstavnika ustrezajoče besedne vrste.

- deset novink, bo treba sklepe iz Nice prilagoditi 25-**članski** skupnosti = pridevnik
- Po vsej državi je zagorelo kar 4.382-**krat** = prislov
- 142-**im** so izrekli denarno kazen = N

8 Označevanje predlogov

8.1 Nabor oznak MSD

Tabela atributov in vrednosti za predlog: <http://nl.ijs.si/ME/V6/msd/html/msd-sl.html#msd.S-sl>.

8.2 Nabor predlogov

Kot predloge označujemo le pojavnice, ki so navedene v leksikonu Sloleks.

Di	<i>via</i>
Dr	<i>blizu, brez, do, glede, iz, izmed, iznad, izpod, izpred, izven, izza, koncem, konec, kraj, križem, krog, mimo, namesto, nasproti, od, okoli, okrog, onkraj, onstran, poleg, povrhu, povrhu, preblizu, prek, preko, raz, razen, spod, spred, spričo, sred, sredi, širom, tekom, tostran, vdolž, vpričo, vrh, vrhu, vsled, vštric, vzdolž, z, za, zaradi, zastran, zavoljo, zmed, znad, znotraj, zraven, zunaj, ž</i>

Dd	<i>blizu, k, kljub, napram, nasproti, navkljub, navzlic, proti, vkljub</i>
Dt	<i>čez, izvzemši, med, na, nad, ob, po, pod, pred, raz, skozi, skozi, v, za, zoper</i>
Dm	<i>na, o, ob, po, pri, v</i>
Do	<i>med, nad, pod, pred, z, za, ž</i>

8.3 Označevanje predlogov

8.3.1 Sklon v primeru elipse

Kadar je v stavku elipsa, določimo predlogu tak sklon, kot bi ga imel, če samostalnik ne bi bil izpuščen.

→ Na morju je za meter **do** [do, Dr] dva "marete z juga" = elipsa (meter do dva metra)

8.3.2 Predlog "via"

Imenovalnik uporabljamo samo pri predlogu *via*.

→ TV se mu zdi sicer prihodnost, toda ker ga začne hitro dolgočasiti, pusti, da ga CIA – **via** [via, Di] George Clooney – rekrutira za tajnega hitmana, ja, poklicnega morilca.

8.3.3 Predloga "s/z" in "k/h"

Variantni predlog s/z vedno lematiziramo v z in k/h vedno v k.

- Ustavno sodišče je predlog pomladnikov zavrnilo **z** [z, Do] modro obrazložitvijo
- Slovenska pravna znanost je **s** [z, Do] tem obogatena za nov pojem.
- Ali bo Duplica sedem let po pripojitvi **h** [k, Dd] Kamniku spet samostojno naselje?

8.4 Ločevanje predlogov od drugih besednih vrst

8.4.1 Predlogi "od/do" in "po" v kombinaciji s števnikami

Kadar predloga *po* oz. *do* (slednji pogosto v paru s predlogom *od*) stojita pred števnikom, se razlikujeta od predlogov v drugih rabah, saj ne vplivata na sklon števnik ali samostalnika. Umestili bi ju lahko tudi med prislove (SSKJ) ali členke (SP 2001), saj se po besednih zvezah, ki jih uvajata, navadno vprašamo (*od, do ali po*) *koliko?* Kljub vsemu jih za potrebe oblikoskladenjskega označevanja označujemo kot predloge v tipičnih sklonih, tj. predlog v roditeljskem (*od, do*) oz. predlog v tožilniku (*po*).

- Knez Rainier je pokadil **od** dva **do** tri zavojčke dnevno = oba predloga Dr
- predstavljajo enega **do** tri odstotke celotne vrednosti = Dr
- takrat se **po** ena moška in ženska spora združita = Dt
- vpišite deset besed s **po** štirimi črkami = Dt

8.4.2 Ločevanje predlogov od prislovov

Predlogi, ki imajo skupno lemo s prislovi, so: *čez, blizu, glede, križem, mimo, nasproti, okoli, okrog, poleg, povrh, povrhu, proti, skozi, širom, tostran, vštric, za, znotraj, zraven, zunaj*. Za razliko od prislova predlog vedno stoji pred sklonljivo besedo ali besedno zvezo.

- hotelirji se ravnaajo po pravilu, da je treba **okoli** svojega dvorišča postaviti ograjo = predlog
- Nekaj časa so se skrivali **okoli**, nato so odšli = prislov

8.4.3 Zveza "glede na"

V zvezi *glede na* označujemo besedo *glede* kot prislov, torej po načelu, ki ga predstavlja (14.1).

- Pa vendar je arhitekt izračunal razdaljo med kolonami **glede** [glede, Rsn] **na** [Dt] velikost človeških ramen.

8.4.4 Beseda "razen"

Pred samostalnikom v rodniku označujemo *razen* kot predlog, v vseh ostalih rabah pa kot veznik.

- Jugoslovanske oborožene sile se bodo povsem umaknile s Kosova, **razen** graničarskih enot, ki bodo delovale samo v petkilometrskem pasu od meje. = predlog
- Ljudje s seboj nosimo množico podob sveta, ki ga še nikoli nismo videli, **razen** morda po televiziji. = veznik
- nehamo nalivati, še preden pridejo kvasovke v kozarec (**razen** pri nekaterih vrstah piva, pri katerih je sediment zaželen) = veznik

9 Označevanje veznikov

9.1 Nabor oznak MSD

Tabela atributov in vrednosti za veznik: <http://nl.ijs.si/ME/V6/msd/html/msd-sl.html#msd.C-sl>.

9.2 Nabor veznikov

Kot veznike označujemo le pojavnice, ki so navedene v leksikonu Sloleks.

Vp	<i>a, ali, ampak, bodisi, in, kajti, marveč, namreč, ne, niti, oziroma, pa, razen, saj, sicer, tako, temveč, ter, toda, torej, vendar, vendarle, zato, zatorej</i>
Vd	<i>a, ako, akoprav, če, čeprav, čeravno, četudi, čim, da, dasi, dasiprav, dasiravno, dočim, dokler, kadar, kakor, kamor, ker, ki, kjer, ko, koder, kolikor, kot, naj, najsi, odkar, odkoder, preden, akoravno, predno</i>

9.3 Ločevanje veznikov od predlogov

Za ločevanje veznikov od predlogov glej primer v 8.4.4.

9.4 Ločevanje veznikov od členkov

9.4.1 Beseda "da"

Besedo *da* označimo kot členek, kadar izraža soglašanje, domnevnost oz. je izpušljiva, kot za členke tipično velja. Tipično beseda *da* uvaja podredni stavek, kar označimo kot veznik.

- Ste ga poznali? To je ideja, **da!** = členek
- kar **da** predstavlja tveganje = členek
- Najti bo treba način, **da** se uravnesite in ohranjate svojo žensko naravo = veznik

9.4.2 Beseda "naj"

Beseda *naj* lahko nastopa kot (spodbujevalni, zadržkovni, domnevnostni itd.) členek ali kot podredni veznik. Slednjega prepoznamo tako, da ga lahko zamenjamo z drugim veznikom. Za ločevanje pomaga tudi SSKJ.

- Na voljo **naj** bi imeli blizu milijon evrov. = členek
- S prvim januarjem 2003 **naj** bi sedanjo VVO nasledil = členek
- **Naj** vam najprej povem, da je vaša revija THE BEST = členek
- Njegovi strokovnjaki so svetovali, **naj** oba fanta nekaj časa ne prideta v šolo = veznik
- **Naj** gre za umetne ribe, vrteče ali valujoče blestivke, ribič mora po metu čutiti, kako se umetna vaba obnaša (= **Najsi** gre za umetne ribe) = veznik

9.4.3 Beseda "ne"

Beseda *ne* je (nikalni) členek v vseh rabah, razen kadar nastopa kot del dvodelnega veznika *ne – ne*.

- Tudi zato s tovrstnim nasiljem **ne** ravnatelj **ne** učitelji nimajo izkušenj = veznik

9.4.4 Beseda "niti"

Beseda *niti* je členek v vseh rabah, razen kadar nastopa kot del dvodelnega veznika *niti – niti*.

- Jadrnica s topovi v kupolah zato ne bi mogla **niti** streljati **niti** jadрати = veznik

9.5 Ločevanje veznikov od prislovov

9.5.1 Beseda "ali"

Beseda *ali* je lahko priredni veznik ali prislov – slednje v primeru, da gre za vprašalnico, ki je pogosto zamenljiva s *če* ali *mar* (tudi v vezniški vlogi).

- Kako povečati verjetnost za zmago nad enakovrednim **ali** boljšim tekmečem? = veznik
- Ja, ampak **ali** je Jožef sledil tudi zvezdi? = prislov

9.5.2 Beseda "čim"

Beseda *čim* je podredni veznik, kadar jo lahko zamenjamo z drugim veznikom (*ko, takoj ko*), in prislov v vseh drugih rabah.

- **Čim** je naredila taktično napako, je spregledala še taktično možnost nasprotnice in celo izgubila. = veznik
- si najbolj želi poroke z njo, medtem ko si ona želi predvsem **čim** lepšo poroko = prislov
- Kapitan Picard bi rad Dato **čim** prej spravil na Enterprise = prislov

9.5.3 Beseda "in"

Beseda *in* je tipično priredni veznik, v redkih primerih tudi prislov.

- Mislite, da sta se Martin Krpan **in** Janez Vajkard Valvasor kdaj ustavila v Črnem Kalu? = veznik
- Črnci so **in**. = prislov

9.5.4 Beseda "sicer"

Beseda *sicer* je priredni veznik, kadar jo lahko zamenjamo z drugim veznikom (*toda, a, če ne, in sicer, sicer pa*) in členek v vseh ostalih rabah.

- Vendar moramo ob uživanju polnovrednih žit in tudi stročnic popiti veliko tekočine, **sicer** bo blato še bolj trdo. = veznik
- V četrtek, **in sicer** uro po polnoči, je nekdo vlomil v trgovino Jeans corner store sport v Tyrševi ulici v Mariboru. = veznik
- Pregled plač opravili na podlagi predloga protikorupcijske komisije, **sicer** pa so glede na javljanje težave = veznik
- Takrat jim je delodajalec **sicer** izplačal plače, ne pa tudi regresa = členek
- Odgovoril jima je poročevalec zakona, **sicer** predsednik parlamentarnega odbora Srednjeevropske pobude Felice Besostri = členek

9.5.5 Beseda "tako"

Beseda *tako* je priredni veznik samo v zvezi *tako da* ter kot dvodelni veznik *tako – kot, tako – kakor*. V vseh ostalih rabah je prislov.

- Kremljologija je danes bolj ali manj mrtva znanost, **tako** da so se morali tisti s talentom ozreti drugam. = veznik
- Dejstvo pa je, da so samomori **tako** po svetu kot tudi pri nas podcenjeni. = veznik
- U. J. iz Postojne je osumljen organiziranja mreže prekupčevalcev, ki so, **tako** kot on, prevažali, hranili in ponujali v prodajo mamila = prislov

9.5.6 Beseda "vendar"

Beseda *vendar* je priredni veznik, kadar ga lahko zamenjamo z drugim veznikom (*toda, a*) in prislov v vseh ostalih rabah (*kljub temu, nenazadnje*).

- isti del ne sodi pod njihovo pristojnost, **vendar** bomo radi tudi tam vrgli kakšno lopato soli = veznik
- sam nisem nič vernika in **vendar** z največjim zadoščenjem uživam v tej razsežnosti Bachove glasbe = prislov

9.5.7 Beseda "zato"

Beseda *zato* je tipično priredni veznik, prislov pa le pred odvisnikom in v primeru navadne prislovne rabe.

- Lepo vreme se bo nadaljevalo še konec tedna, **zato** je prav, da ga preživimo prijetno na soncu. = veznik
- Golansko planoto so pripravljene zapustiti **zato**, ker so močni, ne zato, ker bi bili šibki. = prislov
- Iznajdba široko učinkujočega cepiva je **zato** malo verjetna. = prislov

9.5.8 Besedi "zatorej", "torej"

Besedi *zatorej* in *torej* sta priredni veznik, kadar ju lahko zamenjamo z drugim veznikom (*in, kajti, vendar, saj*) in prislov v vseh ostalih rabah.

- Do sedaj teh razpisov še ni bilo, **zatorej** tudi sofinanciranja ne. = veznik
- Pri nas ptice najintenzivneje prepevajo spomladi, **torej** v času gnezdenja. = veznik

- Prva poteza je **zatorej**, da zavrremo oktroirano "javno razpravo z vsiljenimi ideološkimi koordinatami. = prislov
- Tudi vprašanje politike do drog je **torej** vrednostno vprašanje. = prislov

10 Označevanje členkov

10.1 Nabor oznak MSD

Tabela atributov in vrednosti za členek: <http://nl.ijs.si/ME/V6/msd/html/msd-sl.html#msd.Q-sl>.

10.2 Nabor členkov

Kot členke označujemo le pojavnice, ki so navedene v leksikonu Sloleks.

L	<i>baje, baš, bojda, bržčas, bržkone, celo, cirka, češ, da, domala, edino, edinole, itak, ja, kajne, kajneda, kajpada, kajpak, kakopak, koli, kratkomalo, kvečjemu, le, malodane, malone, menda, morda, morebiti, naj, najbrž, najbrže, ne, nemara, nikar, nikarte, niti, no, pač, prav, pravzaprav, predvsem, prejkone, ravno, samo, seveda, skoraj, skorajda, sploh, še, šele, takorekoč, tudi, več, valjda, vsaj, vsekakor, zgolj, zlasti, znabiti, že, nak, neki, skoro, anka, najsibo, sicer, ma</i>
----------	---

SSKJ ne ločuje med prislovi ter členki, včasih govori o členkovni rabi, ampak nedosledno. Je pa dokaj dobra referenca za ločevanje členkov (oz. prislovov) od veznikov oz. predlogov.

10.3 Ločevanje členkov od drugih besednih vrst

10.3.1 Beseda "prav"

Besedo *prav* označimo kot členek, kadar je izpušljiva iz stavka in nima vprašalnice. Kadar se lahko vprašamo s *kako?*, jo označimo kot prislov.

- zdi pa se mi, da tudi danes ni **prav** nič drugače = členek
- In **prav** to velikokrat pripelje do nepopravljivih napak. = členek
- **Prav**, pomagal ti bom. = členek
- Saj sem že ves čas slutil, da sem daljnega leta 1998 ravnal **prav**, ko sem ... = prislov

10.3.2 Beseda "ravno"

Besedo *ravno* označimo kot členek, kadar je izpušljiva iz stavka in nima vprašalnice. V ostalih primerih jo označimo kot prislov.

- Vendar pa se mi zdi verjetnost, da bi te civilizacije za svoj obisk izbrale **ravno** drobno Zemljo, zelo smešna. = členek
- Junakinja sodobnega romana je zmerom božansko visoka in se zmerom drži **ravno** kakor sveča, z dvignjeno glavo. = prislov

10.3.3 Beseda "več"

Besedo *več* označimo kot členek, kadar je izpušljiva iz stavka in nima vprašalnice. Kadar se lahko vprašamo s *koliko?*, jo označimo kot prislov. Beseda *več* je lahko tudi števnik, ampak le, kadar so izražene sklonске oblike (kadar je oblika imenovalniška, je ne označujemo kot števnik).

- Otrok v pokritih peskovnikih slabo vreme ne bo **več** [več, L] motilo = členek
- komisija se namreč lahko odloči tudi za podelitev **več** [veliko, Rsr] enakovrednih nagrad = prislov
- Čudil sem se, zakaj neki poganja kolo – dokler nisem opazil generatorja in **večih** [več, Kbgzmr] baterij. = števnik

10.3.4 Beseda "sicer"

Kot členek označujemo tudi besedo *sicer*, kadar ni v vezniški rabi ([9.5.4](#)).

11 Označevanje medmetov

11.1 Nabor oznak MSD

Tabela atributov in vrednosti za medmet: <http://nl.ijs.si/ME/V6/msd/html/msd-sl.html#msd.I-sl>.

11.2 Prepoznavanje medmetov

Kot medmet označujemo besede, ki so onomatopoetske v smislu, da posnemajo bodisi človeške neartikulirane glasove (smeh, krike itd.) ali kakšne druge zvoke iz okolja (živalski glasovi, zvoki strojev itd.):

- kar naenkrat mi je na klancu spodrsnilo in **aaaaaa** [aaaaaa, M] sem se zapeljala ter na koncu tudi sesedla
- Happy Feet, kjer me boste, **haha** [haha, M], lahko videli preoblečeno v pingvina.
- **Heh** [heh, M], ker je ženska.

Kadar se odločamo, ali nekaj označiti za medmet ali kaj drugega, se odločimo za drugo (velja tudi za črke v medmetni rabi, označujemo jih s Somei) oz. se o rešitvi posvetujemo. Namig za ločevanje: medmeti so načeloma nepredvidljivi, zato jih priročniki večinoma ne zajemajo. So tudi izpušljivi iz stavka.

12 Označevanje okrajšav

12.1 Nabor oznak MSD

Tabela atributov in vrednosti za okrajšave: <http://nl.ijs.si/ME/V6/msd/html/msd-sl.html#msd.Y-sl>.

12.2 Lematizacija okrajšav

Kadar je okrajšava iz ene same črke, lema sledi obliki. Kadar je okrajšava daljša od ene črke, vse lematiziramo z malimi črkami.

- Zakaj sta si premislila in hotela Damijana **R.** [R., O] oropati, bo pokazala preiskava.
- **Dr.** [dr., O] Manca Košir je v sezoni 1998/99 vodila vrsto uspešnih bralnih klubov v Cankarjevem domu.

12.3 Prepoznavanje okrajšav

Kot okrajšave označujemo vse okrajšane besede in kratice, ki se končajo s piko (npr., itd., št., ing., mag., ga.). V razvezani obliki so okrajšave pogosto samostalniki, ne pa nujno (dipl. = diplomirani). Kratice (NUK, NAMA, Mors), simbole, merske enote in podobna standardizirana kratična imena, ki včasih vsebujejo kombinacijo črk in števil (CO₂, Feb, Avs, M2, EUR, USD, kg, μF), označujemo kot samostalnike. Tudi besede, ki so "skrajšane" brez pike (foto, info), označujemo kot samostalnike. Okrajšave za osebna imena (avtorjev člankov ipd.), ki nimajo pike, označujemo z N.

- Nepravilno bi bilo primerjati **npr.** [npr., O] najboljšo (in najdražjo) različico PowerBuilderja z osnovno inačico SQLWindows.
- Naprodaj so imeli 13 pujskov, težkih od 20 do 25 **kg** [kg, Somei] po 500 **EUR** [EUR, Somei]
- Če sosed na vaš poziv ne bo ukrepal tako, da boste imeli normalno svetlobo v stanovanju, ga boste za doseg tega morali tožiti na prepoved vznemirjanja. (**ar** [ar, N])

13 Označevanje neznanih besed

13.1 Nabor oznak MSD

Tabela atributov in vrednosti za neznanec: <http://nl.ijs.si/ME/V6/msd/html/msd-sl.html#msd.X-sl>.²

13.2 Splošna načela lematizacije

Pri lematizaciji neznanih besed so črke v lemi vedno pisane z malo, razen pri imenih spletnih strani in portalov (13.4), kjer je lema enaka obliki.

13.3 Določanje neznanih besed

Če za besedo iz sobesedila ni mogoče ugotoviti, kaj označuje, in je zato ne moremo uvrstiti v nobeno od besednih vrst, ji pripišemo oznako N. Oznako N pripišemo tudi: (a) okrajšavam avtorjev člankov, ki jih navadno najdemo znotraj oklepajev na začetku ali na koncu segmentirane povedi in (b) vsem besedam, ki so hibrid črk in števil, razen če so le-te sklanjane.

- V glavni vlogi bo tako na premieri plesala Elena Pankova, ki je v tej vlogi že nastopila skoraj na vseh velikih svetovnih odrih. (**re** [N] /foto: Bojan Velikonja)
- Sattelite **M30X** [N] premore zadaj tudi dva
- foto **45b** [N]
- Kot poroča hrvaški **24sata** [N], so nekatere pametne igrače v Nemčiji že prepovedali.

Previdnost je potrebna pri označevanju števil (negativna, decimalna števila) ter ostalih primerov, ki vsebujejo številke, npr. telefonske številke, datumi, ure, te obravnavamo kot števnike (7.3.1).

13.4 Imena spletnih strani in portalov

Spletne strani ali dele spletnih strani, spletne portale, e-naslove ipd. označimo z oznako Nw.

² Pozor: oznaki Nt in Np v času projekta RSDO nista več v uporabi.

- V anketi spletne strani **24.ur.com** [24.ur.com, Nw] je kar 63 odstotkov vprašanih menilo
- Najpopularnejši slovenski spletni iskalnik **najdi.si** [najdi.si, Nw] je izdal novo različico orodne vrstice za spletne brskalnike.
- Vodstvo družbe **Najdi.si** [Najdi.si, Nw] je včeraj javnosti predstavilo vsebinsko in grafično prenovljen istoimenski spletni iskalnik.
- V podjetju **Najdi** [Najdi, SImem], informacijske storitve, d. o. o., si prizadevamo, da svojim uporabnikom približamo storitve in ponudimo pomoč pri njihovi uporabi.

13.5 Tujejezična poimenovanja

Tujejezične elemente označimo z oznako Nj. Kot tujejezične označujemo zlasti besede v daljših tujejezičnih citatih. Posamezne besede tujega izvora, ki funkcionirajo v slovenskem besedilu in imajo slovenska obrazila, označujemo z oznako za ustrezno besedno vrsto.

13.5.1 Tujejezični citati

Če se v besedilu pojavljajo daljši citati oz. besedne zveze v tujem jeziku, besede označimo z oznako Nj in pripišemo leme, enake besednim oblikam, tudi če navedek zaradi sorodnosti s slovenščino mestoma prinaša besedje, enako slovenskemu (npr. predlogi v hrvaščini). Pri pregledovanju MSD-jev smo posebej pozorni na osebna in zemljepisna lastna imena, imena podjetij, programske opreme, časopisov in revij, kjer težimo k vključevanju med samostalnike (2.5). Kadar prihaja do bolj zapletenih prekrivnosti s slovenščino, se posvetujemo.

- Ves stadion je glasno prepeval **We will we will rock you.** = vse Nj
- Ni pisma Alije Izetbegovića Milanu Kučanu, v katerem naj bi bilo zapisano: **Dragi Milane, šalji mi one granate, za koje smo se dogovorili.** = vse Nj
- opredelitev ustaljenega izraza **the golden triangle of reforms** = vse Nj
- Na ozadju vseh teh razprav je bil drugi finski seminar (2003) nadaljevanje prvega, le osredotočil se je na raven višje: na »**Master-level Degrees**« = vse Nj
- Druga imena: **longnose dace** (angl.); **Amerikanischer Schwarznase**; sploščen trup, podobno kakor R. **rubilio** = vse Nj
- Takšne so **Meet me**, Eurora itd. = vse Nj

13.5.2 Členi v tujih zvezah

Člene v tujih zvezah (*Die, der, The, et, la* ipd.) označujemo z Nj.

- z voznikom McLarna Pedrom [Slmeo] **de** [de, Nj] **la** [la, Nj] Roso [Slmeo]

13.5.3 Latinska imena

Latinska poimenovanja, katerih raba je tudi citatna: *Vox populi, Vox dei, Vox nihili; Verbum dei* označujemo kot Nj in lematiziramo z malo (Vox: lema = vox; Verbum: lema = verbum). Kot Nj označujemo tudi zveze *ad hoc, de facto, opus dei* in latinska poimenovanja v biologiji.

- IME: ugor/ plavajoči gruj, **Conger conger ugor** = vse Nj
- Velika posoda je zasajena z ohrovtovim drevesom (**Cussonia**), majhna pa z dichondro (**Dichondra**) in kalanhojo (**Kalanchoe tomentosa**). = vse Nj
- Bolezen norih krav (BSE – **Bovine Spongiforme Enzcephalopathie**) vsesplošno vznemirja ljudi tako po svetu kot tudi pri nas. = vse Nj

14 Dvoumni in težji primeri

14.1 Enoznačnost označevanja

Vsako besedo označujemo ločeno, ne glede na to, ali je del stalne besedne zveze ali ne. Vsaka pojavnica v korpusu dobi le eno oznako.

- **Prav zato** na ministrstvu pripravljajo = členek + veznik
- **Medtem ko** so krave na Veliki planini veselo čofotale po mlakah = prislov + veznik
- Prav te **glede na** potrebe raziskav izberejo strokovnjaki = prislov + predlog

14.1.1 Spol

V primerih, kjer ni mogoče določiti spola, ker referent besedni obliki ne obstaja, iz okolice ni mogoče ugotoviti, za katero od lastnosti gre, oblikoslovno pa je možnih več lastnosti, izberemo (a) srednji spol v primerih, ko gre v osnovi za pridevniške pojavnice (pridevniki, zaimkovni števniki, pridevniški zaimki), (b) moški spol v primerih, kjer gre za posamostaljene pridevnike.

- Iskreno ozračje groze, ki resnično krepi občutek **neznane**ga [neznani, Ppnser] in skrivnostnega
- v odprtem pismu slovenski javnosti je med **drugim** [drug, Kbzseo] zapisala
- In kljub **temu** [ta, Zk-sed] potem ni šla delat, temveč je prekinila svoje strokovno zdravniško izobraževanje
- Poudarek bo veljal razvoju gospodarstva, da bo **mladim** [mlad, Ppnmmd] omogočena zaposlitev.

14.1.2 Število

V primerih, kjer ni mogoče zanesljivo ugotoviti, ali gre za dvojino ali množino, izberemo množino.

- Ni razloga, da bi sodišče nadaljevalo postopek, za katerega nobena od **strank** [stranka, Sozmr] ne izkaže pravega interesa.

14.1.3. Pomenska dvoumnost

Če gre za pravo pomensko dvoumnost, pripišemo tisto vrednost, ki se nam po najboljši presoji zdi verjetnejša.

- Če ribe ne pokažejo zanimanja za muho ali blestivko, nam za **asa** [as, Somdt] v rokavu ostaneta rakec ali črv.
- Nazadnje pa bi rad napisal, da ne smemo pozabiti, da vozimo avto in smo dolžni upoštevati vse cestnoprometne predpise. To je sicer popolnoma očitno, a pri iskanju **živali** [žival, Sozmr] lahko prehitro pozabimo na cesto in si uničimo prelep dan v naravi s prometno nesrečo.
- V teh letih je tudi pravi čas, da uredite vsakršne hormonalne težave, ki lahko vplivajo na plodnost, na primer **sindrom** [sindrom, Somei] policističnih ovarijev.

14.2 Napake v izvornem besedilu

14.2.1 Napake oblike

Odločitve glede obravnavane zatipkov in nestandardnih oblik so odvisne od značilnosti podatkov, ki jih pregledujemo, in s tem vezane na posamezen označevalni projekt. Vedno pa velja, da napak v

izhodiščnem besedilu **ne popravljamo samoiniciativno**, ampak se o obravnavi posvetujemo. Tudi pravopisnih težav, kot so nestandardno rabljena ločila, velike začetnice itd., ne popravljamo.

Če je beseda zapisana z nestandardnim zapisom ali vsebuje tipkarsko napako (npr. v *zadnem času*; *atlantski sled*; *gotof*), je dobra kandidatka za oznako N, vendar na vsak tak primer pred označevanjem posebej opozorimo in se posvetujemo.

Oznako N so pri predhodnem označevanju pripisovali tudi nestandardnim spojenim oblikam, npr. veznika in glagola (*čeuva* [N] iz *če bova*; *dab* [N] iz *da bi*) ali veznika in predloga (*kjo* [N] iz *ki jo*); kadar naletimo na tak primer, nanj opozorimo.

Če je pri zatipku uporabljena oblika, ki v slovenščini obstaja (*po mnenju poslance* nam. *poslancev*) ali pa zatipk tvori neko drugo (pomensko sicer nesmiselno) besedo (*breg pred resničnostjo* nam. *beg*), skušamo interpretirati situacijo kot jezikovno ustrezno in tako pripišemo tudi lemo in oznako. Kadar pa zatipk tvori neobstoječo obliko (*ne vodi spletne strane* nam. *strani*) ali besedo (*druga plovica* nam. *polovica*), je boljša oznaka N.

14.2.2 Skladenjske napake

V primeru skladenjskih napak (napačne vezljivosti, napačnega nanašanja ipd.) skušamo problem označevanja rešiti na ravni minimalnega konteksta, tako da izberemo interpretacijo, ki je vsaj deloma ustrezna. Če smo v dvomih, se posvetujemo, na napako pa vedno tudi opozorimo.

- Ib Sejersen je dejal, da slovenska podjetja večinoma že ravnajo v skladu z evropskimi predpisi, čeprav ta za zdaj še niso zavezujoča. = upoštevamo nanašanje na TA NISO: množina, srednji spol
- Ko kateri od testnimi ljudmi zapusti sobo = označimo, kot da je izbira sklona ustrezna: m. spol, množina, orodnik
- da so ljudje na splošno kar zadovoljni z razmerami, katere je zapustila desnica za seboj = označimo, kot da je izbira zaimka ustrezna: ž. spol, množina, lema: kateri